

VIKTOR ETTTEL

(1893–1964)

Často se v současnosti volá po vědcích, kteří by dokázali svou kreativitu uplatnit v průmyslové sféře a získávali důležité patenty. Jako příklad by mohl sloužit vynikající organický chemik Viktor Ettel. Letos jsme si připomněli padesáté výročí jeho úmrtí.

Viktor Ettel se narodil 26. listopadu 1893 v Čejeticích na Mladoboleslavsku v početné rodině železničáře. Od mládí vynikal mimořádným talentem pro chemii. Po vystudování vyšší reálky v Hradci Králové mohl díky přijetí do Hlávkových studentských kolejí úspěšně absolvovat i chemii na pražské české technice. Zásadní zlom znamenala 1. světová válka, do níž narukoval již v roce 1914. Bojoval na italské frontě a roku 1916 v bitvě u Gorice padl do zajetí. Zde se hlásil do československé armády, ale nejprve vstoupil do italské armády. V roce 1918 se vrátil do vlasti s italskými legiemi, ale v následujícím roce byl vyslán s vojenskou repatriční misí na Sibiř. Po návratu složil II. státní zkoušku a v roce 1921 dosáhl jako žák prof. Emila Votočka titulu doktora chemických věd. V té době se zaměřoval především na chemii cukrů. V civilním sektoru však po získání doktorátu nenašel vhodné uplatnění, a tak opět vstoupil do armády, kde pracoval v oboru bojových plynů; mj. objevil nový výrobní postup na přípravu yperitu, který byl také realizován. V. Ettel povýšil do funkce přednosta výzkumného oddělení Vojenského technického ústavu a získal hodnost plukovníka. V roce 1932 přešel do civilní sféry – na pokyn vyšších míst přijal místo ředitele Spolku pro chemickou a hutní výrobu v Ústí nad Labem, aby zde posílil český vliv ve vedení i mezi zaměstnanci. Nového úkolu se ujal s vehemencí a nejen že zmodernizoval mnoho provozů firmy v českých zemích i na Slovensku, ale také zajistil, aby v nich Češi hráli podstatně větší úlohu než dosud. Po okupaci Sudet byl nakrátko internován gestapem. Posléze se vrátil do Prahy, kde byl pověřen vedením výstavby nových závodů nahrazujících ztracené kapacity na odtrženém území. Těmi se staly továrny v Rybitví a v Neratovicích. V centrálním výzkumném ústavu Spolku našli díky V. Ettelovi uplatnění mnozí chemici z uzavřených českých vysokých škol. Právě v laboratořích Spolku se mj. zformovalo i jádro pozdějšího Ústavu organické chemie a biochemie ČSAV okolo prof. Františka Šorma. V. Ettel byl ovšem v době okupace zbaven vrchního technického vedení a zůstal pouze šéfem

výzkumu. Věnoval se přitom farmaceutické chemii, barvářství, problematice vulkanizačních urychlovačů, fotografických vývojek, technologii agrochemických preparátů či produkce vitamínu C. Centrálním ředitelem Spolku se opět stal po osvobození Československa, kdy byl navíc jmenován národním správcem několika chemických podniků v pohraničí. Po reorganizaci československého chemického průmyslu byl Spolek pro chemickou a hutní výrobu rozčleněn na šest národních podniků. Sám V. Ettel, kritizovaný pro svoji apolitičnost a spojení s meziválečnou průmyslovou elitou, byl pověřen vedením vývojové skupiny Čs. chemických závodů ve funkci náměstka generálního ředitele. Nakonec byl po několika reorganizacích donucen přejít na Vysokou školu chemického inženýrství (záhy Vysoká škola chemicko-technologická), kde vedl katedru organické technologie. Vytvořil také učebnici *Organické technologie*. Již roku 1953 byl zvolen členem korespondentem ČSAV a o rok později se stal profesorem. Nadále však čelil útokům odpůrců, kteří vytrvale upozorňovali na jeho jednoznačnou apolitičnost. Velké potíže ho provázely i v bydlšti – Říčanech, kde ho místní orgány vnímaly jako „kapitalistický živel“ a všemožně mu ztrpčovaly život. Nepřízeň pocítil též jeho syn, který se však i přesto stal rovněž špičkovým chemikem. Jeho pozice se částečně zlepšila ve druhé polovině padesátých let, přestože byl i nadále občas kritizován jako nervózní a domýšlivý člověk názorově vězící v buržoazní minulosti. V té době se zabýval mj. problematikou herbicidů, flotačních činidel a zejména komplexním zpracováním a využitím dřeva metanolýzou. V roce 1960 byl zvolen řádným členem Československé akademie věd, v pozdějších letech ho však již trápily vážné zdravotní obtíže. Zemřel 15. ledna 1964. ■

MARTIN FRANC,
Masarykův ústav a Archiv AV ČR, v. v. i.